

ROLUL INVESTIȚIILOR ÎN CADRUL ECONOMIEI REPUBLICII MOLDOVA

lect asist. Ghenadie COVALCIUC, conf. univ. Vasile MAMALIGA

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Rolul investițiilor în cadrul dezvoltării unei țări este deosebit de complexă, deoarece investițiile sunt baza materială a dezvoltării sociale a oricărei țări, asigurând creșterea cantitativă și calitativă a capitalului fix, sporirea randamentului tehnic și economic a capitalului existent, precum și crearea noi locuri de muncă. Investițiile dau naștere la ceea ce se numește efect de propagat sau efect de antrenare care determină promovarea progresului tehnic, creșterea producției îmbunătățirea calității bunurilor, creșterea eficienței economice.

Cuvinte cheie: Investiție străină, creștere economică, deficit bugetar, progres tehnic, creșterea eficienței.

Problematika influențelor investițiilor străine directe (ISD) asupra țării gazdă este nu numai delicată, dar și interpretabilă, datorită atât diversității efectelor posibile cât și potențialității generării de efecte benefice sau negative în funcție de caracteristicile fluxurilor de ISD și condițiile concrete existente în economia receptoare. Astfel, practica a demonstrat că țările dezvoltate, în calitate de principale receptoare de ISD, obțin beneficii semnificativ mai mari decât cele în curs de dezvoltare, ceea ce justifică rezerva specialiștilor în a judeca apriori caracterul negativ sau benefic al fluxurilor de investiții străine directe receptate de o anumită țară. Astfel scenariul ce ar avea efecte pozitive sau negative sunt reflectate în **Tabelul 1** Efecte pozitive și negative a investițiilor.

Tabelul 1 Efecte pozitive și negative a investițiilor

Oportunitățile:	Riscurile
<ul style="list-style-type: none">• susțin creșterea economică. În cazul unei investiții „pe loc gol” creșterea economică se datorează creării unei noi capacități de producție, locurilor de muncă suplimentare, apariției unui nou consumator și plătitor de taxe. În cazul participării la privatizare, efectele pozitive apar în situația eficientizării activității agentului economic și creșterii competitivității acestuia, permițând supraviețuirea pe termen lung a întreprinderii privatizate;• stimulează investițiile interne întrucât producătorii autohtoni vor fi interesați în creșterea eficienței activității și în îmbunătățirea calității output-urilor, fie pentru a face față concurenței datorată prezenței investitorilor străini în sectorul de activitate respectiv, fie pentru a dobândi calitatea de furnizori ai investitorului străin. În plus, firmele locale pot dobândi acces la canalele de distribuție ale investitorului străin, caz în care vor fi interesate în creșterea producției și a calității bunurilor realizate;• sprijină restructurarea și privatizarea, aspect care prezintă o importanță deosebită în cazul statelor central și est europene, în special în cazul firmelor care necesită un volum mare de capital și capacitatea de a reorganiza și eficientiza activitatea. Astfel, investitorii străini pot contribui nu numai cu resursele financiare necesare privatizării, în măsura	<ul style="list-style-type: none">• creșterea importurilor, se reflectată negativ asupra soldului balanței comerciale, se datorează importului de mașini și utilaje finanțat de investitorul străin, fără de care implementarea investiției nu ar fi posibilă. Pe termen lung, în măsura în care re tehnologizarea activității se concretizează în creșterea productivității și a competitivității, se poate înregistra o diminuare a deficitului comercial, în principal, atunci când investitorul străin este orientat preponderent către export sau substituirea importurilor;• creșterea șomajului în urma restructurării întreprinderilor privatizate cu scopul eficientizării rapide a activității. Este evident că, în acest caz, se poate înregistra o reducere a numărului locurilor de muncă în întreprinderile privatizate. Pe termen lung, acest dezavantaj este nesemnificativ în situația în care întreprinderile restructurate beneficiază de creșterea eficienței și competitivității activității, caz în care, prin efecte de antrenare, pot genera noi locuri de muncă (prin dezvoltarea unor activități aflate în amonte sau în aval);• impact negativ asupra bugetului, cauzat, pe de o parte, de facilitățile fiscale acordate investitorilor străini (politica de stimulente), facilități care au ca efect imediat reducerea veniturilor bugetare. Pe de altă parte, creșterea numărului șomerilor, ca urmare a

<p>în care efectuează ulterior investiții în vederea eficientizării rapide a activității firmei;</p> <ul style="list-style-type: none"> • susțin creșterea investițiilor de capital, datorită accesului investitorilor străini la sursele externe de capital. În cazul în care piețele locale de capital nu dispun de resurse financiare pentru finanțarea unor proiecte importante, investițiile străine pot acoperi acest deficit deoarece reprezintă o sursă directă de capital străin. Astfel, pot avea efecte pozitive asupra balanței de plăți externe, prin finanțarea deficitului de cont curent; • generează efecte pozitive asupra balanței comerciale, dacă investitorul direct produce prioritar pentru export sau în cazul producției destinate pieței interne care substituie importurile; susțin creșterea veniturilor la bugetul statului datorită apariției de noi contribuabili în economia țării gazdă. Chiar și în cazul în care se acordă anumite stimulente fiscale, veniturile bugetare cresc ca urmare a creșterii încasărilor din impozitele pe salarii; • prin contribuțiile pozitive mai sus menționate susțin îmbunătățirea standardului de viață. Acesta este cel mai important efect al investițiilor străine resimțit în mod direct de către consumatorii locali. În esență, standardul de viață crește prin reducerea prețurilor bunurilor și serviciilor ca urmare a accentuării concurenței prin pătrunderea pe piață a noi firme. Astfel, consumatorii locali vor beneficia nu numai de prețuri mai reduse la majoritatea produselor și serviciilor, dar și de o gamă mai diversificată de produse, pe măsură ce firmele străine intră în țara gazdă 	<p>privatizării și restructurării întreprinderilor de stat, generează cheltuieli suplimentare la buget, întrucât forța de muncă disponibilizată de sectoarele restructurate nu este imediat absorbită de activitățile aflate în dezvoltare. Pe termen lung, pe măsură ce investițiile realizate ajung la maturitate, se poate înregistra o creștere a veniturilor la bugetul statului datorită impozitelor și taxelor plătite de noii contribuabili (firme și salariați). Pe lângă aceste efecte negative, inerente pe termen scurt, ISD pot avea un impact negativ de durată, în special în acele țări care nu dispun de o politică economică clară și coerentă. De exemplu, într-o economie în care au efectuat investiții un număr de societăți transnaționale este foarte puțin probabil ca optimul fiecărei stat în parte să coincidă cu optimul economiei țării receptoare și, mai ales, ca rezultanta acestor decizii luate de societăți diverse, din domenii diverse, să corespundă optimului de ansamblu al economiei țării gazdă. În aceste condiții, chiar dacă toți actorii implicați ar fi de bună credință, în lipsa unei politici economice clare, țara în cauză se poate confrunta cu distorsiuni economice în urma acțiunii investitorilor străini. O altă situație posibilă este cea a investitorului străin care achiziționează o poziție de monopol, ceea ce îi va oferi acestuia avantaje sub forma câștigurilor suplimentare, dar va genera efecte sociale și economice mai accentuate negative decât cele înregistrate în cazul monopolurilor de stat. Dacă această poziție de monopol este completată de existența unor măsuri protecționiste, atunci efectele negative (sociale, economice, asupra mediului etc.) se amplifică.</p>
---	--

În concluzie, impactul investițiilor străine directe asupra economiei țării gazdă este diferit de la o țară la alta, în funcție de condițiile concrete existente la nivel economic, social și politic și de gradul de pătrundere a capitalului străin.

Căderea sistemului comunist și destrămarea Uniunii Sovietice la sfârșitul anilor 80-începutul anilor 90 s-a soldat cu apariția pe harta politică a lumii a noilor state independente, cu aceleași trăsături din punct de vedere economic la acel moment. Cele 15 state independente formate ca urmare a destrămării Uniunii Sovietice ca și statele Europei de Sud au intrat în perioada de tranziție fără investiții străine în economiile naționale sau cu un volum neglijabil al acestora. După 23 de ani de tranziție situația s-a schimbat considerabil, având o creștere majoră a fluxurilor de investiție străine la nivel global, dar și deplasare geografică, au fost înregistrate diferite progrese și în atragerea investițiilor străine directe de la 50 USD pe cap de locuitor în Uzbekistan pînă peste 5000 USD în Croația. Analiza indicatorilor de performanță economică a acestor țări pe parcursul perioadei de tranziție demonstrează corelația pozitivă între intrările de investiții străine directe și competitivitatea națională. Evoluția fluxului de investiții străine este reflectată în figura 1, unde se observă că țările cu economie de tranziție au beneficiat de 7% din fluxurile totale de investiții străine în anul 2013. Însă progresele diferă de la țară la țară, conform studiului “World Investment Report 2013” al UNCTAD circa 80% din fluxurile de investiții străine revine doar la 5 țări din regiune Federația Rusă, Kazastan, Ucraina, Turkemenistan, Azerbajan. Republica Moldova plasînduse în rîndul ultimilor 5 state.

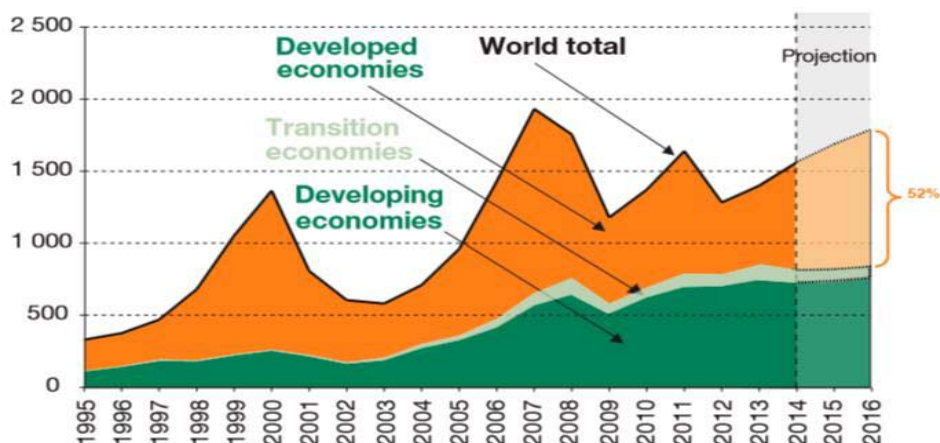

Figura 1 Fluxul anual a investițiilor străine globale și grupate pe tipuri de economii pentru 1995-2013 și prognoza 2014-2016, Mil USD

Sursa: UNCTAD FDI-TNC-GVC Information System, FDI/TNC database (www.unctad.org/fdistatistics).

Eșecul atragerii investițiilor străine în cadrul economiei naționale la începutul perioadei de tranziție se datorează lipsei resurselor naturale proprii, dar și politicii inadecvate sau chiar inexistente în domeniul atragerii investițiilor. Astfel a fost ratat primul val de privatizare care a dus statelor din regiune investiții străine de proporții. Din păcate chiar și după sesizare importanței investițiilor străine în cadrul economiei de tranziție de către societate și Guvern, inclusiv întreprinderea unor acțiuni în vederea îmbunătățirii climatului investițional în țară, nu se beneficiază de investiții masive de capital străin în comparație cu țările din regiune. Aceasta se explică prin eșecurile precedente care au înrăutățit imaginea țării în fața investitorilor, cât și prin concurența între statele lumii prin atragerea capitalului. Astfel evoluția fluxurilor totale de investiții străine în cadrul Republicii Moldova este reprezentată în **Figura 1**. *Dinamica volumului de investiții pentru perioada 1994-2012, [USD]*.

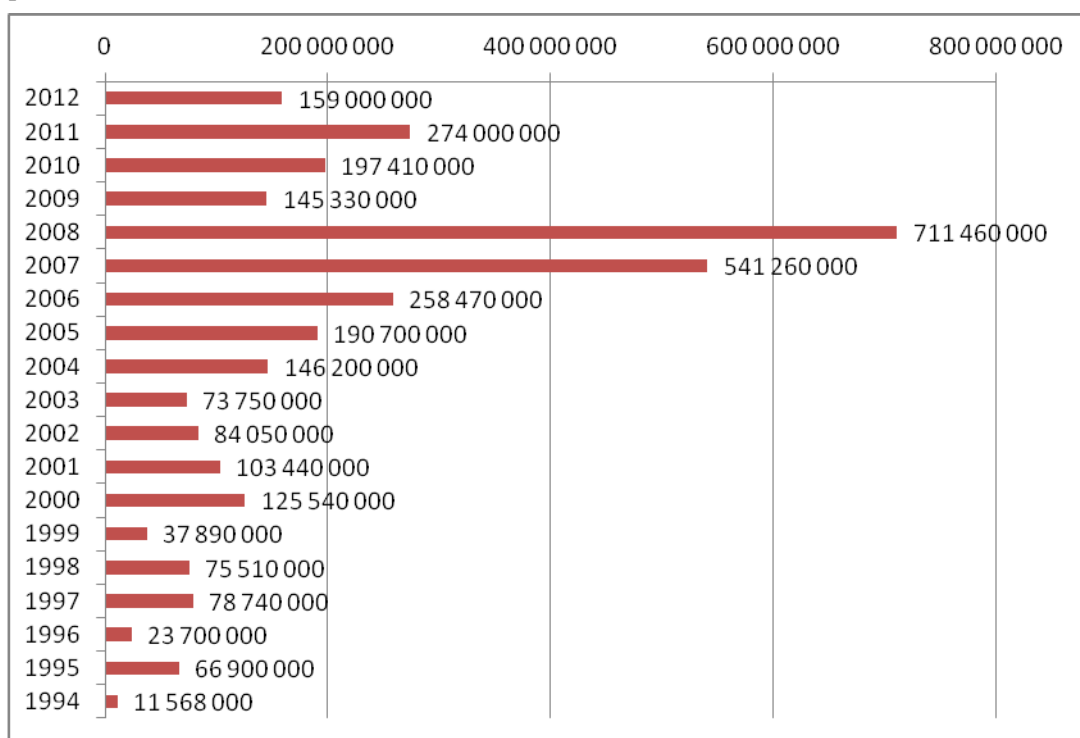

Figura 1. *Dinamica volumului de investiții pentru perioada 1994-2012, [USD]*

Sursa: MIEPO 2013 Ministerul Economiei.

Din analiza figurii 1 se observă că investițiile din cadrul Republicii Moldova au început să fie absorbite abia din 1992 când a fost adoptată legea cu privire la investițiile străine, pînă în 1997 aceste fluxuri au fost minime, Guvernul punînd accent mai mult pe obținerea creditelor din exterior decît pe atragerea investițiilor. Abia în 1995 intrarea pe piața Moldovei a companiei Lukoil a generat intrări de investiții mai

însemnate, chiar dacă după 1997 investițiile s-au majorat acestea au un ritm neuniform, lipsind un trend clar pînă în 2004, un neajuns al Republicii Moldova fiind lipsa unei strategii în domeniul investițiilor. Conform datelor de promovare a exportului și investițiilor din Moldova(MIEPO) în anul 2013 aportul investițiilor în cadrul PIB pentru anul 2011 a fost de 3,91, cei mai mari investitori din cadrul Republicii Moldova sunt redați în lista de mai jos:

BCR, Danube Logistics, Draxlmaier, Gas Natural Fenosa, Knaf, Lear Corporation, Lukoil, Magapolis Mall, Metro, Mobias Banca, Moldcell, Orange, Procredit Bank, Raiffeisen Leasing, Sudzucker, Western NIS Entreprise Fund. Deși aportul investițiilor străine este mic au înregistrate efecte pozitive ca urmare a intrării acestora în unele sectoare, spre exemplu achiziționarea în 1998 de către concernul german :Sudzucker AG Mannheim” a pachetelor de acțiuni a celor 5 fabrici de zahăr din Moldova, a condus la stingerea datoriilor, înlăturarea trocului ca formă de schimb, crearea întreprinderilor adiționale care se ocupă cu prestarea serviciilor tehnice cultivatorilor de sfeclă, acest exemplu nu este unicul care reflectă importanța investițiilor directe pentru dezvoltarea economică a Republicii Moldova. Analiza SWOT de atragere a investițiilor în Republica Moldova este prezentată în **Tabelul 2** Analiza SWOT în domeiul atragerii investițiilor în Republica Moldova.

Tabelul 1 2 Analiza SWOT în domeiul atragerii investițiilor în Republica Moldova

Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Statutul de țară vecină cu UE; ➤ Condiții climaterice favorabile pentru dezvoltarea mai multor tipuri de produse și servicii ➤ Mediu de afaceri bilingv ➤ Sistemul bancar dezvoltat ➤ Amplasare geografică favorabilă ➤ Forță de muncă ieftină 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Instabilitate macroeconomică, inflație înaltă; ➤ Infrastructură slab dezvoltată ➤ Prezența disproporțiilor regionale majore ➤ Insuficiența resurselor naturale majore ➤ Dependența de importul de resurse energetice ➤ Creșterea deficitului de forță de muncă calificată ➤ Nivel insuficient de dezvoltare a pieții financiare ➤ Ritmuri joase de dezvoltare a ramurilor sciencintensive și avansate tehnologic
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Politica statului orientată spre integrare europeană ➤ Existența stimulentei pentru investitori ➤ Existența activelor decapitalizate cu potențial de dezvoltare, inclusiv infrastructura ➤ Premisele apariției noilor instituții și instrumente fianciare 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Prezența impedimentelor de ordin administrativ în atragerea investițiilor ➤ Competiția regională sporită în domeniul atragerii investitorilor ➤ Menținerea în regiune a proceselor de migrație ➤ Epuizarea surselor de finanțare locale a investițiilor ➤ Creșterea prețurilor la resurse energetice

Astfel pentru a țară mică cum este Republica Moldova și lipsită de resurse naturale rolul statului în atragerea investitorilor este enorm pentru dezvoltarea ulterioară a economiei dacă nu există resurse interne, însă trebuie stabilită clar politica și strategia de atragere a investițiilor pentru înlăturarea scopurilor speculative ale investitorilor străini și aliați intern.

Bibliografie

1. *Ghidul investițional MIEPO 2013*
2. Studiul de către centru analitic EXPERT-GRUP: “*Investițiile străine directe în economia Republicii Moldova și perspective creșterii acestora în contextul vecinătății cu Uniunea Europeană*”. Chișinău 2014